

La pràctica-reflexiva, motor dels processos de canvi

“El procés no és agafar una teoria i aplicar-la de dalt a baix, sinó de baix a dalt, contrastar a baix -al terreny- si la teoria funciona i si no, modificar-la, fer-ne una de nova a partir de l'observació. És a dir, si m'adono que el que m'han ensenyat no em serveix en la meua pràctica faig altres coses, reflexiono sobre perquè en faig unes i no unes altres, quins criteris em porten a fer-ho d'una o altra manera, quines respostes trobo en usar-ne una o una altra”. (J.P. Lederach, xerrada a un dels grups de coneixement, 18/12/2015)

1. Quan aplicar aquesta eina

Trobar la manera d'incorporar la pràctica reflexiva en la quotidianitat dels equips professionals amb periodicitat més o menys freqüent, de manera individual i compartida, ens permet sistematitzar les intervencions; això n'incrementa la legitimitat i genera coneixement útil per al propi equip i per a altres professionals. Tot plegat en benefici de què les comunitats i els municipis tinguin més eines per transformar els conflictes i, per tant, per promoure la cultura de pau.

2. En què consisteix?

Es tracta d'incorporar en el fer professional unes ulleres de revisió i teorització per emprendre processos de canvi. La teoria és a tot arreu, es tracta de generar-la de baix a dalt per tal d'amplificar la capacitat d'influència a fi de promoure canvi social. La pràctica reflexiva és una proposta per sortir del treball del dia a dia i de la planificació sòlida, reflexionant al voltant de l'experiència per tal d'extreure'n aprenentatges, i per tal de desenvolupar teoria des de la pràctica, des de l'experiència, des de baix. Lederach (2010) ens clarifica el següent:

“La pràctica reflexiva consisteix en això, en dedicar temps, a través de diferents eines, a indagar i dissenyar teories del canvi. Aquest fenomen és possible a través de dos camins: la desmitificació de la teoria i la remitificació de la pràctica”. (J.P. Lederach, 2015)

Per tal de **desmitificar la teoria**, s'ha de reconèixer que aquesta es troba a tot arreu, i que parteix de l'experiència. Per això la teoria s'ha de crear com a resultat de l'anàlisi de cada context i així identificar patrons compartits, produint la teoria de baix a dalt. Si la teoria ve de dalt a baix pot ser que no s'identifiqui com a pròpia, aleshores no hem de tenir recança ni limitacions per qüestionar-la, per tal de modificar-la i millorar-la fins identificar-la com a pròpia. Aquest procés requereix de descriure els fenòmens, preguntar-se amb persistència, pronosticar hipòtesis i escenaris de relacions causa-efecte, tenir una visió sistèmica, comparar la perspectiva amb d'altres persones i treure a la llum idees noves.

La **remitificació de la pràctica** proposa continuar preguntant els motius i escoltar amb atenció les

causes, aprendre del fracàs, observar acuradament els imprevistos i sobretot parlar dels projectes i conflictes amb diverses persones.

Esquema 1: Cicle de la pràctica reflexiva

Font: propia ECP (2017)

El procés de la pràctica reflexiva és un cicle: des de l'experiència i el coneixement de l'entorn professional, anar dissenyant teories de canvi per avançar en la transformació dels conflictes, procés constant i persistent que ens permet evolucionar.

J.P. Lederach emfatitza a un dels grups de coneixement: *"Vosaltres teniu una posició al mig de la piràmide¹, un espai molt interessant, moveu informació i propostes, un lloc molt interessant per mesurar què funciona i què no. La manera com interpreteu us dóna també marge de maniobra, com ho interpreteu i com ho transmeteu, interessant. Aquest treball seria bo de fer"*

Compartim algunes reflexions al respecte formulades per diverses persones participants a les capacitacions: (2015-2016):

"El discurs i la pràctica a voltes mostren contradiccions. Sovint com a professionals i equips adquirim vicis i rutines, i amb els anys prenem decisions des de la mecanització, sense uns criteris argumentats clars que justifiquin cada intervenció."

"Fàcilment ens despistem del model que volem treballar. Perquè allò urgent es menja el que és important, i l'estructura i els processos burocràtics sovint marquen els tempos lluny de les necessitats de les persones usuàries. Deixem perdre els objectius reals de les nostres intervencions entre les limitacions del sistema."

"A vegades els criteris polítics es mengen els criteris tècnics, com per exemple quan apareix el debat entre models de transformació de conflictes VS models de control social. Elements concrets com criteris a partir dels que es defineixen les urgències, el format d'informes i memòries, els requeriments de justificar informacions tècnicament, etc. són pràctiques que indiquen des de quina visió i política s'enfoquen les intervencions."

"L'Ajuntament té un dilema amb els petits processos participatius de barri en que consulta al veïnat apel·lant a la participació, però des d'una mirada on busca legitimar els seus criteris tècnics (necessitats urbanístiques de l'espai, materials, etc.) més que empoderar i informar el veïnat, així com integrar les seves propostes i respondre a les seves opcions escollides. L'estructura de l'Ajuntament sovint té por d'aprofundir en aquestes processos per la dificultat del debat i pels conflictes que en poden derivar. Sovint falten eines per abordar aquests processos i ens adonem que la mirada des de la transformació de conflictes pot aportar-ne."

3. Recursos Addicionals

- J.P.Lederach, R. Neufeldt, H. Culbertson (2013). *Construcció de pau reflexiva. Eines de pau, seguretat i justícia*

4. Eina

Aquesta eina consisteix a donar pautes per orientar un procés de pràctica reflexiva en un equip d'intervenció en tasques de suport a la comunitat:

Procés per fomentar la pràctica reflexiva

